

คากลอน บรรยายธรรม เทียบด้วยตัว ก ข

หอพระสมุด ฯ พิมพ์

สำหรับถวายพระภิกษุสามเณรที่มาชมหอพระสมุด ฯ

เมื่อพระกา พ.ศ. ๒๔๖๔

พิมพ์ที่ โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร

หอสมุดแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติ ร.๕ นครราชสีมา

คำกลอน บรรยายธรรม เทียบด้วยตัว ก ข

หอพระสมุด ฯ พิมพ์

สำหรับถวายพระภิกษุสามเณรที่มาชมหอพระสมุด ฯ

๒ ๔
เมื่อประกาศ พ.ศ. ๒๔๖๔

พิมพ์ที่โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร

เลขห้อง 104

เลขหมู่ 895.9112
01352

เลขทะเบียน 46.32 ป. 16279

คำนำ

เทศกวลเข้าพระวัสสา^๕ระกา พ.ศ. ๒๔๖๔^๕ น หอพระ
สมุดวชิรญาณสำหรับพระนครจะเปิดเป็นการพิเศษ ๒ วัน
เพื่อเป็นโอกาสแก่พระภิกษุสามเณรตามพระอารามหลวง
และคณาจารย์^๕ทั้งปวงจะได้มาชมตามปราถนา เหมือน
อย่างที่เคยเปิดเป็นการพิเศษเช่นนี้มาแต่ก่อนครั้ง ๑
ด้วยกรรมกรหอพระสมุด ฯ ประการว่า พระภิกษุสงฆ์
ซึ่งได้มีคุณประการแก่หอพระสมุด ฯ ด้วยประการต่าง ๆ
คือที่ได้ถวายหนังสือ และตู้หนังสือสำหรับหอพระสมุด ฯ
เป็นต้น มีมากด้วยกัน ถ้าได้มาเห็นว่าหอพระสมุด ฯ
รักษาของเหล่านั้นไว้อย่างไร ก็เห็นจะมีความยินดี ส่วน
ท่านผู้อื่นก็จะได้อบรมโอบอุ้มพระราชาสกุล ซึ่งทรง
สถาปนาหอพระสมุด ฯ นั้นแลแลมีแก่ใจช่วยอุปการะ
ต่อไปในภายหน้า เห็นว่าการที่เปิดหอพระสมุด ฯ
เป็นการพิเศษคงจะเป็นคุณถึงกล่าววัน

กรรมการหอพระสมุด ฯ ยังปรารภอีกอย่าง ๑ ว่าใน
 การที่^๑เปิดหอพระสมุด ฯ เป็นการพิเศษสำหรับพระภิกษุ
 สามเณรจะได้^๒มาชม^๓ครัง^๔นี้ ควรจะมีสิ่งอันใดเป็นของถวาย
 ไปจากหอพระสมุด ฯ พอเป็นที่รักสักอย่าง ๑ จึงได้
 ให้พิมพ์หนังสือคำกลอนบรรยายธรรมเทียบด้วยตัว ก ข
 เล่ม^๕นั้น เหตุที่เลือกหนังสือ^๖เรื่องนี้ เพราะคิดเห็นว่า
 ถ้าเป็นหนังสือเรื่องคติโลกก็^๗ไม่เหมาะแก่ที่จะพิมพ์ถวาย
 พระภิกษุสามเณร แต่ถ้าจะพิมพ์หนังสือธรรมปริยายที่เป็น
 ชั้นสูงที่^๘เคย^๙ว ก็เกรงว่าจะไม่เหมาะเหมือนกัน เพราะ
 หนังสือ^{๑๐}นั้นจะถวายทั้งพระภิกษุแลสามเณรบรรดามายังหอ
 พระสมุด ฯ ทุกชั้นพรรษาอายุแลภูมิธรรม เห็นว่า
 หนังสือ^{๑๑}เรื่องนี้เป็นธรรมปริยาย ซึ่งแต่งโดยความคิด
 แปลกแลแต่งเป็นกลอนชวนอ่าน บรรดาท่านผู้^{๑๒}ที่^{๑๓}ได้^{๑๔}รับ
 ไปเห็นจะพอใจอ่านกันทุกชั้น.

ก

กลอนบรรยายธรรมเรื่องนี้ ไม่ปรากฏชื่อผู้แต่ง

เป็นแต่ทราบได้ โดยสำนวนหนึ่งสื่อว่าเป็นพระภิกษุ แล
แต่งเมื่อปลายรัชกาลที่ ๓ ฤๅต้นรัชกาลที่ ๔ ผู้แต่ง
ประสงค์จะให้เป็นหนังสือสำหรับอ่านเนื่องกับหนังสือปถม
ก กา ซึ่งเป็นแบบเรียนอักษรวิธีแต่โบราณ เอาตัว
พยัญชนะตั้งเป็นกระทู้ทีละตัว แล้วเลือกกรรมที่ตอง
กับตัวอักษรนั้นมาแต่งบรรยาย เช่นเอาชาติธรรมคำว่า
“เกิด” มาอธิบายในอักษร ก เป็นต้น เวียงลำคัย
ตัวพยัญชนะไปจนจบ แลแต่งค่านมัสการพระรัตนไตรย
ไว้ข้างต้นด้วยตามประเพณี แต่ต้นฉบับซึ่งหอพระสมุดฯ
ได้มาวิปลาคืออยู่หลายแห่ง จึงได้วานหลวงพิริยวรรณ
การ (แสง สาลิตุล) เปรียญ ให้ช่วยตรวจชำระ
แลแต่งใหม่บ้างในบางตอน จนเห็นว่าเรียบร้อยแล้วจึง
ให้พิมพ์ขึ้น

ฅ

ขอให้ท่านทั้ง หลาย บรรดาที่ ได้รับหนังสือนี้ ไปอ่าน
จงมีความสุขแลเจริญรุ่งเรืองในพระศาสนาทุกเมื่อเทอญ

ทำ ณ กรุงเทพมหานคร สภานายก

หอพระสมุดวชิรญาณ

วันที่ ๑๙ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๖๔

คำกลอน บรรยายธรรม เทียบอักษร ก ข

ค่านมัสการ

๑๑ นโมน้อมนมัสการ

เลิศล้ำในโลกา

อรหัตตคฤหัสถ์

ไกลจากตัณหาสาม

สัมมาสัมพุทธะ

ล่องรู้ทุกขกัณการ

รู้ทางปฏิบัติ

คยชาติชรา

อหังอันว่าข้า

พุทโธผู้เบิกบาน

รู้รอบคุณแลโทษ

ควรเราพึงเข้าใจ

จิตรชันทนต่อภควา

ทรงพระภาคย์เป็นอันงาม

สมุทเฉทขาดจากกาม

โลกธรรมแปดประการ

ไต่ตรัสพระโพธิญาณ

เหตุเกิดทุกข์เป็นธรรมดา

ข้อจะตัดซึ่งทุกข์

พินมรณาถึงนิพพาน

เจตนานมัสการ

ผู้สิ้นแล้วพ้นจากไภย

สั่งสอนไปรคสรวพเวไนย

พระคุณท่านล้ำโลกา ฯ

๑ ข้าไหว้คุณพระธรรม

ทรงไว้ ในเกษ

สิ่งใดเป็นความผิด

หนี่ร้อนผ่อนรำคาญ

ชำระกองกิเลส

ตัดห่วงแลบ่วงใย

ผู้ใดใครชิมรส

เห็นแต่อาตมา

ปฏิบัติจึงเห็นจริง

มีคุณอันเลิศล้ำ

ถ้ากายวาจาจิตร

ชั่วร้ายสิ่งอันใด

พระธรรมอันล้ำเลิศ

ทางเอกข้ามโลกีย์

๑ นมัสการอริยสงฆ์

พรหมจรรย์ท่านครองไว้

๒

อันน้อมนำเกิดปัญญา

ซึ่งความชอบประกอบการ

ไม่คบคิดเป็นใจพาล

หาความเย็นเป็นสุขใจ

ให้สิ้นเศษพันทุกข์ไภย

ด้วยอาไศรยพระธรรมมา

เห็นปรากฏด้วยปัญญา

เฉพาะใครที่ทำได้ทำ

เป็นยอคดียังจะอุปถัมภ์

นำถึงสุขทุกข์ไภย

สุจริตด้วยเลื่อมใส

จะเกิดไถ่หนี้ไม่มี

ย่อมประเสริฐเป็นวิถิ

พ้นจากชาตินिरาคไภย ๑

ผู้ดำรงพระวินัย

ตามโอวาทพระศาสดา

สักแต่พวกนั้น
 ปฏิบัติตามธรรมมา
 อบรมประสมมา
 บรรลุโมกข์วิถิ
 อริยสาวกสงฆ์
 สลัดทุกข์สังสาร
 นับเนื่องเป็นเรื่อยมา
 จนถึงทุกวันนี้
 แสยงแจ้งเหตุผล
 เห็นจริงด้วยปัญญา
 ท่านนั้นเป็นแบบอย่าง
 ทางธรรมทางวินัย
 สักไหมคุณทั้งนี้
 รุกกถึงคุณชนมา
 คุณพระรัตนไตรย
 จึงจะจำเรอคุณ

ย่อมถ่อมมั่นในสิกขา
 บริสุทธิ์พ้นไฟ
 โดยวาสนาของท่านมี
 วิสุทธิขั้นธัมมทาน
 หน่อชินวงศ์พุทธอาจารย์
 ชาติห่วงใยไม่ยินดี
 สืบสาสนาพระชินศรี
 เพราะท่านนำพระธรรมมา
 ให้ยุบชนมีศรัทธา
 มีคุณแท้เป็นแน่ใจ
 ชนทางให้เดินไป
 ทั้งท่านคิดแลภาวนา
 เราควรที่จะบูชา
 ยกมือไหว้ไม่เสียที
 จำใส่ใจให้จงดี
 สวรรค์บนพ้นคณา ฯ

บรรยายธรรม

๑ จะขอคำเนินเรื่อง
 กุลบุตรมีปัญญา
 นักปราชญ์ฉลาดเลิศ
 แต่งปฐม ก กา ไว้
 สอนสั่งกันทั้งเมือง
 เรามีสรรพสาธนา
 แต่งเทียบด้วย ก ข
 เพียรศึกษาศึกษา

ให้สืบเนื่องอักษร
 จงอ่านเขียนพาดพิงไป
 ผู้ประเสริฐแต่ก่อนไซ้
 แสดงลักษณอักษรสาร
 ให้รู้เรื่องวิชาการ
 ในทางธรรมจะนำมา
 ต่อปฐม ก กา
 อธิบายไปตามใจ ฯ

อักษร ก

๑ ทวก่อนว่าเกิด
 สังขารผู้นำไป
 เพราะเหตุสิ่งอันใด
 บัณฑิตสังขาร
 อปรมาภัยกันคร
 ใครเป็นพนักงาน

เอากำเนิดตามวิไล
 ปฏิสนธิต้นเหตุมา
 เหตุนั้นใช้วิชา
 รูปแลนามทั้งวิญญาณ
 อันบรรระโหฐาน
 ผู้ก่อสร้างบ้านเมืองดี

สังฆารเป็นนายช่าง
 วิญญาณครองบุรี
 สังฆารนั้นมิสาม
 ทั้งเด็กทั้งผู้ใหญ่
 บัญญาอบัญญา
 ทั้งสามนี้ตัวการ
 ขาปบุญแลคุณโทษ
 สุกแต่แต่วาสนา
 กุศลลาอกุศลลา
 นำเกิดภพใดใด

ผู้รับสร้างซึ่งธานี
 เป็นตัวตนรับต่อไป
 แสวงความให้แจ้งใจ
 จงจำไว้เป็นพยาน
 อเนญชาภิสังฆาร
 นัยปฏิสนธิต้นเหตุนา
 ให้ประโยชน์เป็นธรรมคา
 จะตกแต่งให้เป็นไป
 เป็นตัวกล่าถอชิงไชย
 อุปถัมภ์ตามชีวิตี ฯ

อักษร ข

๒๘ จะกล่าวขบไป ตัวขอนี้ใช้ ประสงค์ขันธ์
 ออกได้ไม่โกรธ ประโยชน์มากมี ทั้งในชาติ
 ชาติหน้าต่อไป

๑. อนึ่งเล่าเรา ^{นี้}	ถอมันขันตี	ให้มีน้ำใจ
ถึงเวทนา	จะมาฉันท	ชุ่มชโลงไว้
อย่าร้องวุ่นวาย		
๑. อย่าสำคัญกิจ	อย่าถือว่าจิตร	เป็นมิตรกับกาย
จงแยกออกดู	ให้รู้แยกกาย	ชั้นเชิงอุบาย
รูปนามต่างกัน		
๑. ร่างกายนี้ใช้	มาทแม้นเจ็บไข้	อย่าให้ผูกพัน
ใช้ตัวใช้ตน	ใช้คนเที่ยงธรรม	อย่าพึงสำคัญ
ว่าเป็นของเรา		
๑. ยามตัก ^{นี้}	เวทนาขาย	ไม่มีขึ้นเทา
ทำพิษนอกใน	ตั้งไฟจุดเผา	ปาดหัวมัวเมา
กลุ้มกลัดขัดใจ		
๑. เวทนาดัง ^{นี้}	จงเอาขันตี	เป็นที่แก้ไข
ละรูปให้หมด	กำหนดนามใน	ตั้งจิตรหนองไว้
สมาธิวิญญา		

อักษร ค

๑ ทว ^๑ ขอ ^๑ ขัน ^๑ ต์	ขอ ^๑ ห ^๑ ย ^๑ ค ^๑ ไ ^๑ ว ^๑ ท ^๑	ค ^๑ อน ^๑ พ ^๑ ร ^๑ ร ^๑ ณ ^๑ า
ป ^๑ ระ ^๑ ส ^๑ ง ^๑ ค ^๑ เ ^๑ า ^๑ ค ^๑ ณ ^๑	อ ^๑ ค ^๑ ห ^๑ น ^๑ น ^๑ เก ^๑ ิ ^๑ ค ^๑ มา ^๑	พ ^๑ ย ^๑ พ ^๑ ร ^๑ ะ ^๑ ส ^๑ า ^๑ ส ^๑ ณ ^๑ า
ไ ^๑ ท ^๑ ฟ ^๑ ง ^๑ ส ^๑ ง ^๑ ส ^๑ อน ^๑		
๑ ค ^๑ ณ ^๑ พ ^๑ ร ^๑ ะ ^๑ พ ^๑ ท ^๑ โ ^๑	ท ^๑ ัง ^๑ ค ^๑ ณ ^๑ ธ ^๑ ม ^๑ โม ^๑	ส ^๑ ัง ^๑ โ ^๑ ม ^๑ ถ ^๑ า ^๑ ว ^๑ ร
เป ^๑ น ^๑ ท ^๑ น ^๑ ย ^๑ ถ ^๑ อ	เล ^๑ อ ^๑ ง ^๑ ภ ^๑ า ^๑ ข ^๑ ร	ท ^๑ า ^๑ น ^๑ น ^๑ ห ^๑ ล ^๑ ุ ^๑ ค ^๑ ถ ^๑ อน ^๑
อ ^๑ วิ ^๑ ช ^๑ ชา ^๑ ค ^๑ ณ ^๑ ห ^๑ า		
๑ ค ^๑ ณ ^๑ พ ^๑ ร ^๑ ะ ^๑ น ^๑ ไ ^๑ ช ^๑	เร ^๑ า ^๑ ไ ^๑ ก ^๑ ล ^๑ ่า ^๑ ว ^๑ ไ ^๑	ใน ^๑ ต ^๑ น ^๑ เร ^๑ อ ^๑ ง ^๑ มา
ย ^๑ ก ^๑ น ^๑ จะ ^๑ ข ^๑ อ	ย ^๑ อ ^๑ ค ^๑ ณ ^๑ มา ^๑ ร ^๑ ค ^๑ า	อ ^๑ ัน ^๑ เก ^๑ ิ ^๑ ค ^๑ เก ^๑ ษ ^๑ า
เร ^๑ า ^๑ ท ^๑ า ^๑ น ^๑ ท ^๑ ัง ^๑ ห ^๑ ล ^๑ า ^๑ ย		
๑ ท ^๑ า ^๑ น ^๑ ไ ^๑ ค ^๑ ว ^๑ า ^๑ ม ^๑ ย ^๑ า ^๑ ก	ท ^๑ น ^๑ ท ^๑ ก ^๑ ข ^๑ ล ^๑ ่า ^๑ ย ^๑ า ^๑ ก	เจ ^๑ ียน ^๑ จ ^๑ ัก ^๑ ว ^๑ อ ^๑ ค ^๑ ว ^๑ า ^๑ ย
เห ^๑ ต ^๑ ุ ^๑ เพ ^๑ ร ^๑ า ^๑ ะ ^๑ ร ^๑ ัก ^๑ ล ^๑ ุก ^๑	ผ ^๑ ุ ^๑ ก ^๑ พ ^๑ ัน ^๑ ม ^๑ ัน ^๑ ห ^๑ มา ^๑ ย	เป ^๑ น ^๑ ห ^๑ ญ ^๑ ิง ^๑ ภ ^๑ า ^๑ ชา ^๑ ย
ค ^๑ า ^๑ ม ^๑ เก ^๑ ิ ^๑ ค ^๑ เก ^๑ ิ ^๑ ค ^๑ มา ^๑		
๑ แม ^๑ ่ ^๑ จะ ^๑ เล ^๑ ย ^๑ ง ^๑ ไ ^๑ ว ^๑	ไ ^๑ ห ^๑ เ ^๑ า ^๑ เ ^๑ ็ ^๑ ย ^๑ ไ ^๑ ห ^๑ ญ ^๑	พ ^๑ ัน ^๑ จ ^๑ า ^๑ ก ^๑ ห ^๑ เ ^๑ ย ^๑ ย ^๑ ว ^๑ ก ^๑ า
ค ^๑ ว ^๑ า ^๑ ม ^๑ ร ^๑ ัก ^๑ ล ^๑ ุก ^๑ น ^๑	ห ^๑ เ ^๑ ล ^๑ อ ^๑ ท ^๑ พ ^๑ ร ^๑ ร ^๑ ณ ^๑ า	ค ^๑ ณ ^๑ พ ^๑ ร ^๑ ะ ^๑ มา ^๑ ร ^๑ ค ^๑ า
ล ^๑ น ^๑ เก ^๑ ล ^๑ า ^๑ เก ^๑ ษ ^๑		

๑. หนึ่งจะเปรียบไป แผ่นดินโตใหญ่ มหานที
จะยกขึ้นสูง ยังคงชนนี้ ไม่เท่าเทียมค
ยังเขากว่ากัน

๑ คุณแม่นั้ไ้ ยังหนักยิ่งไป กว่าสิ่งสารพัน
สุดที่จะเปรียบ จะเทียบเทียมทัน พระคุณแม่นั้น
เร่งให้บูชา

๑ ยังคุณพ่อไ้ ถ้าจะว่าไป กับคุณมารดา
เป็นท่ล้าเลิศ ประเสริฐหนักหนา ท่านไม่ยกมา
แสดงแจ้งไข

๑ คุณเหมือนอาภัพ คุณบิดาลับ ยังมีติดไป
เราท่านตรองดู จงรู้ในใจ ยังคำหนึ่งไ้
ว่าพระสององค์

๑ ทัวคณไ้ คือคุณกล่าวไว้ เป็นในยหนึ่งตรง
ยังอีกในยหนึ่ง นั้นพึงประสงค์ ว่าคบค้าคง
ตั้งคคติดต่อไป

๙

๑ เราเกิดมานี้ ระวังงัก จะมีโทษโทษ
อย่าคบบคนพาล เป็นการช้อใหญ่ จะทำให้ได้
ความยากความจน

๑ คงได้ยินมา ผู้โคมุสา ใจอกุศล
พูดจากลับกลอก หลอนหลอกเล่ห์กล คิดร้ายชายคน
ไม่ควรคบหา

๑ คบบพาลเป็นพาล ใจร้ายสามาญ ไหวหารพาลา
คบบปราชญ์เป็นปราชญ์ ฉลาดข้ญญา รู้ในสัมมา
ปฏิบัติการดี

๑ คบบคน^๒ธรรม ย่อมจะแนะนำ ให้ช้องวิถิ
รู้^๒คิณิกชอบ ประกอบการดี อนุสาสน์^๒
ควรจักนำพา

อักษร ฅ

๑ ตัวคอบกไว้ จะกล่าวขบไป ตัวฅมอแลนา
หมายฆาฏกรรม แลธรรมเครื่องฆ่า ตามคำเทศนา
ของพระชินศรี

๑ ฌาณกรรมทำชั่ว บุคคลเมามัว เกลือกกลั้วโลกีย์
 ฆ่าสัตว์ตัดบาป ทวิชาติขันธ์ โศลกมฤคิ
 ไม่มีเมตตา

๑ ฆ่าพระอรหันต์ ทรงคุณอนันต์ บิครมารดา
 ทายไปเป็นเปรต ทนเวทนา ทบยาปหยาบช้า
 ตกมหาอเวจี

๑ ฟังเวณการฆ่า อย่าได้บิดา สมนภาพราหมณ์
 รักษาปาณา อย่าฆ่าอย่าตี เคนตามวิถิ
 ธรรมท่านเทศนา

๑ ขำเพ็ญอัยยงศ์ มรรคทั้งแปดทาง คือศีลสมา
 ธิธรรมกรรมฐาน แลญาณปัญญา สรรวมรักษา
 กายวาจาใจ

๑ ยักธรรมสูงสูด ๙ ญาณวิมุตติ ๙ พระขรรค์ไชย
 ฆ่าตัวราคา ๙ ตณหานุโลย ๙ ลั่นทุกข์ลั่นไภย
 ไม่มีบิดา

อักษร ง

๑ ตัวผมอนันไช้ จะขอยกไว้ เอาตัวงอมา
 ประสงค์เอาง โยโสพุดา ง่อนักง่อนหา
 อวดว่าตัวดี

๑ เบียดเบียนเพื่อนบ้าน ได้ความรำคาญ ส่อเสียดเบียดสี
 ให้เขาได้ยาก ลำบากมากมี ถูกเขี่ยถูกตี
 ไม่มีเมตตา

๑ ยังง่อนหนึ่งนั้น พุดาคนสั้น หลอกหลอนมูสา
 เห็นแต่จะได้ ไม่กลัวนินทา สบถตั้งหน้า
 ไม่มีความอาย

๑ ง่อนหนึ่งนั้นเล่า หนุ่มสาวแก่เฒ่า พากันวุ่นวาย
 หลงด้วยศัณหา คิดค้าคิขาย ช้อแจกแลกจ่าย
 ไม่เลี้ยวเปรียบใคร

๑ อวดตัวฉลาด การร้ายกาจ คิดอ่านว่องไว
 ประจบประแจง หยิบแย่งฉวยไป เจ้าของไม่ให้
 ขุนเลี้ยงเถียงกัน

๑ โง่หนึ่งนั้นไซ้ เล่นเบี้ยชนไก่ นักเลงสารพัน
 คบเพื่อนกินเหล้า เข้าเย็นทุกวัน ชกต๋อยต๋อน
 วังราวฉาวไป

๑ โง่ทงนั้นนา ตัววิชา ตัณหานี้ไซ้
 คั่งเมฆพลาหก บัดปกอโณไทย มีคมมีดขีคไป
 อัยแสงสุริยา

๑ ฉันทไคก็ดี พวกโง่เหล่านี้ ฉันทนั้นแลนา
 ไม่เห็นอนิจจัง ทุกขังอนัตตา แต่ปากนั้นว่า
 ภาวนาทุกวัน

๑ ไม่รู้จักทั่ว เพราะมีคเมามัว ผมชนเลียบพื้น
 ไฟน้ำคินลม ประสมชุกกัน ไม่รู้เท่าทัน
 ว่ารูปแลนาม

๑ โง่กว่าร่างกาย พากันชวนชวาย วุ่นวายไปตาม
 โง่คือถอมมา ว่าเป็นของงาม มีไคไคถาม
 ผู้มีปัญญา

๑ งมเลียงรูปกาย ให้ไต่สยาย ทุกวันเวลา
 ไม่รู้พิษ คิคอยู่ชรา ไม่รู้มรณา
 จะมาเมื่อไร

๑ อนิจจังไม่เที่ยง ทั้งรูปทั้งเลียง ย่อมผันแปรไป
 หาความชรา โรคช่วยไข ถึงมรณโภย
 ภัยสิ้นวิญญาณ

๑ เราท่านทั้งหลาย อย่าคิดมุ่งหมาย ว่าเป็นแก่นสาร
 อย่าโง่ไปนัก จักเป็นคนพาล ใจร้ายสามาณ
 ข่วยการเกิดมา

อักษร จ

๑ ท่วงอวกไว้ จะกล่าวขบไป ท่วงอแลนา
 ประสงค์เอาเจตน์ ในเขตลิกขา ท่วงมีศรัทธา
 เชื้อแน่นในใจ

๑ เจตนาเป็นเดิม วิริยเพิ่มเติม ขัดเลื่อมใส
 สรรวมรักษา คิลหาค่อไป ภาวนาไมย
 รักษาอารมณ์

๑ เพราะเจตนา	เป็นต้นยลมา	อุล้าให้สร้างสม
ปราณานิพพาน	เป็นการนิยม	ควรจะชื่นชม
ศุขเกษมเปรมปรา		
๑ เจตนา ^๕ นี้ไซ้	เฉพาะจะให้	ตั้งใจปราณา
เจตสิกเล่นลวง	คังบ่วงตณะหา	ขาดจากราคา
กิเลสห่างไกล		

อักษร ฉ

๑ ตัวจอกขอยก	ตัวจอกขวยฉก	ลักของเขาไป
เป็นโจรกรรม	ทำผิดวินัย	เจ้าของจับได้
เกิดทุกข์รำคาญ		
๑ ถูก ^๑ เขม ^๑ น ^๑ ถูก ^๑ ตี ^๑	ขี้ ^๑ จ ^๑ บ ^๑ น ^๑ ชา ^๑ ต ^๑ น ^๑	ที่สุดประหาร
ยังโทษอธิบาย	ร้ายกาจเหลือการ	ทนทุกข์ทรมาน
เนิ่นนานหนักหนา		

อักษร ช

๑ ตัวจอกยกไว้	ตัวชอต่อไป	เอาชอขอยกมา
ชอ ^๑ บ ^๑ พ ^๑ ง ^๑ ส ^๑ ง ^๑ ส ^๑ อน	ใจอ่อนศรัทธา	เชื่อในลัทธิ
ปฏิบัติการดี		

๑ ชอบอยู่สันโดษ มีให้เกศโทษ ใ้ด้วยกายวาจิ
 ไม่ชอบพุดา มุสาเสียคัส เหาความคณัน
 ใ้คณันฟัง

๑ ชอบคนซอสัตย์ ใ้ช้อปฏิตี บำหัยกระวัง
 ล้ารวมรักษา วาจาสำจง มีให้พลาคพล้ง
 ฟังคนผู้ใด

๑ ยังชอบหนึ่งนา อยากพคอยากจา เทียวหาความไป
 ผู้ใดชั่วคิ มีอยู่ทีไหน สอดแซมแต่มีใส่
 เกียบเอาความมา

๑ นิงอย่ไม่ไ้ เทียวชนบ้นใด เพือนบ้านระอา
 ชักไ้ไ้ถาม ข้อความนินทา เทียวเกียบเอามา
 พุดากันไป

๑ ไม่หยดไม่หย่อน บ่นน้ำเป็นกอน อกรอนคือไฟ
 หาไม่ว่ามี ความน้อยเป็นใหญ่ เกียงกันวันไป
 จนไ้ระคาย

๑ ชอบช่วยอย่างนี้ อย่าได้ให้มี เราท่านทั้งหลาย
อย่าทำแสงงอน ปากขอนกล่าวร้าย เพื่อนบ้านทั้งหลาย
ให้เขารำคาญ

อักษร ซ

๑ ทัวชอหยุกไว้ ทัวชอต่อไป โดยในอนุมาน
ประสงค์ตรงช้าง ตามอย่างบุราณ ช้างโขลงวิหาร
กุกุคาลา

๑ ช้างปรางคเจดีย์ ไว้ให้เป็นที ลักการะบูชา
ช้างพระสถูป รูปพระปฎิมา ช้างวัดช้างวา
คาลาอาไศรย

๑ ยิงช้างหนึ่งสี่ ให้เขานับถือ พระยัญไกไตร
ช้างเคียงช้างคู่ มื้ออยู่ถมไป อาจารย์กล่าวไว้
ไคยัญหนักหนา

๑ หนึ่งเล่าบางคน บัญญาเลิศล้ำ ยังเกิดศรัทธา
ช้างพระในใจ ใช้ทางบัญญัติ สรรวมรักษา
สมาธิวิญญาณ

๑ เจริญอนัตตา ใช้อัตตมา ไม่เป็นแก่นสาร
เห็นแท้แน่จริง ทุกสิ่งทุกประการ เป็นแต่สังขาร
รูปนามชุมกัน

๑ เกิดความเลื่อมใส รุกตรีกไป กราบไหว้อภิวันต์
คุณพระยอคยিং กว่าสังสารพัน ทพังสำคัญ
ควรช่างในใจ

๑ ช่างพระไต่แล้ว น้ำจิตร่มองแผ้ว ตั้งแก้วสกลใส
เห็นพระเสมอ ไม่พูดเพ้อไป นิ่งนิกตรีกไว
ไต่สุขทุกวัน

อักษร ฌ

๑ ว่ามาทั้งนี้ ยกขอไว้ที กล่าวฌอสืบพลัน
ประสงค์อชฌา เอามารำพรรณ อชฌาไครยนัน
ต่างกันมากมาย

๑ บางอชฌาไครย โกรธน้อยถอยไป ไม่ช้าเลื่อมหาย
บางคนโทโส ใหญ่โตมากมาย เลี้ยวพยอัยอาย
ถึงตายก็มี

๑ ขางอิชฌาไศรย โลกน้อยถอยไป ไม่ใคร่ยินดี
 ขางคนโลกมาก ลำบากเต็มที ข้างถึงชั่ว
 อาสัณฺณบรรลัย

๑ ขางคนนั้นเล่า อิชฌาไศรยเขา ไม่หลงไม่ไหล
 ถอกรรมถอผล เปนตนราก็ไป ไม่ถือตามใคร
 ถอพระประมาณ

๑ ขางอิชฌาไศรย มักให้หลงไหล ไม่เป็นแก่นสาร
 ถอศีละพัตร ตัดทางนิพพาน ข้างถออาจารย์
 สอนบูชาไฟ

๑ ขางคนนั้นเล่า อิชฌาไศรยเขลา ถอเขาข้างไสย
 เคาระหรัยเคระหัด อปรัญญโร ถอลอดบันได
 ถอไม้ค้ำเรือน

๑ อิชฌาไศรยนี้ ผิดจากบาฬี ที่พระตักเตือน
 สั่งสอนแนะนำ ยังทำพินเพื่อน ถอไสยกลบเกลื่อน
 คำพระคาสกา

๑๙
พวกนหินชาติ นอกศาสนา
โรคไภยขี้ทา เกิดทุกข์เวทนา

ฌัณฐาทิกา พ่อแม่ที่ตาย
 ขนधानตายาย ม้วยมอควอดควาย

อักษร ญ
ตัวญอน ไช
เห็นแทศรทศา เลอมใสเจตนา

ทั้งสองนหนา ดึงพระยาราชาสีห์
จรแถมวิถ หมายข้ามโลกย์

๑ ประภา พ.ศ. ๒๓๘๐ ในรัชกาลที่ ๓ เกิดอหิวาตกโรคมา
คร่า ๑ หนังสือเห็นจะแต่งในรัชกาลที่ ๓ ภายหลังประภาพศ
ณินมา.

๑ ขันธุณาสารถ^๑ ขันจรล^๑ มุงมัทหมาย^๑
 ทางโลกอคร^๑ หนรอนสพาย^๑ ละวางร่างกาย^๑
 เหนอยหน้ายโลกีย^๑

๑ หนงนขันขันธุณ^๑ ถาจะอุประมา^๑ คังคาบอันติ^๑
 ห้าหนขันรอน^๑ ตักทอน^๑ ให้สินราค^๑
 อิกทงคณหา^๑

๑ ขันธุณานึ่งเล่า^๑ ฐักเลอกเอา^๑ แก่นสารสาสนา^๑
 หยิบเอาวิโนย^๑ ฌวยไคธรรมา^๑ ประกอบศรัทธา^๑
 ปฏิบัติต่อไป^๑

๑ ฐาปฐา^๑ เห็นโทษเห็นคุณ^๑ ว่าเป็นนี้ไสย^๑
 ทรองครุ^๑ แน่นอนในใจ^๑ ผิดชอบสิ่งใด^๑

๑ ฐา^๑ ฐา^๑

๑ ขันธุณาน^๑ สว่างยิ่งใหญ่^๑ กว่าดวงสุริยา^๑
 แก้วกาวดาวเดือน^๑ ไม่เหมือนเลนนา^๑ คุงคังมิตา^๑
 แลเห็นในกาย^๑

๑ ขันขี้ขี้ขี้ขี้ เบ็ดไตรลักษณ์แท้ แน่นอนดังหมา
ของขี้ขี้ขี้ขี้ จงรู้รอบาย ไม่มีแยกกาย
รู้ว่าสิ่งใด

๑ ความเห็นขี้ขี้ขี้ ทัดเนืองเรื่องราว สืบสาวต่อไป
ตัวขี้ขี้ขี้ขี้ ย่อมยังจิตรไว้ เป็นแท้แน่ใจ
เราท่านทั้งหลาย

๑ หนึ่งเล่าทุกขัง มีของขี้ขี้ขี้ ดังท่านบรรยาย
คืออิริยาบถ กำหนดกฎหมาย นอนนั่งตงกาย
บนเทาเวทนา

๑ ตรองดูให้ดี ยังข้อหนึ่งมี ขี้ขี้ขี้ขี้ขี้
ดังเมฆหมอกมืด ขี้ขี้แสงจันทร์ คือตัวสัญญา
หมายแท้แน่ใจ

๑ ว่าเป็นตัวตน เป็นสัตว์เป็นคน ยศศักดิ์หนักไป
ตัวแก่ใจยัง กำลังว่องไว ไม่เกรงกลัวใคร
เพราะใจเป็นพาล

๑ ปญญาประเสริฐ เห็นทางที่เบิก ไตรลักษณ์ญาณ
 ๑๐ ปญญาชั้นนี้ นั้นมาประหาร ความเห็นผิดการ
 กองทุกข์ในกาย

๑ สมุททัยนิโรธ ล้วนมีประโยชน์ ไปรคัสต์ทั้งหลาย
 เห็นจริงสัจจ คังใจมั่นหมาย คิดเห็นเบื่อหน่าย
 คลายจากโลกีย์

๑ หนึ่งคำวิหีชอบ ควรจะประกอบ ความชอบจงดี
 ปราศจากกามคุณ อันชุ่มราคะ หลีกเล็ดคตคณ
 ลจากตณหา

๑ เราท่านทั้งหลาย ปญญามากมาย เหลือสิ้นคณนา
 นลาคนอกอย่าง หลีกทางไปหา หลอกหลอนพุดจา
 เปี้ยคเปียนเมี้ยนคิ กหลคณนา

อักษร ด การจหนิ

๑ ศัพทอภกไว้ จะกล่าวขบไป ยังอีกมากมี
 ประสงค์ศัพทอ ยกยอว่าคิ การชวหลิกหนิ

๑๐๐ อภคิพรรณา

ยังอีกมากมี

- ๑ คึนัณณัณโค คึท้อคเใจ ไม่เกิดโกธธา
 ไม่โลภอยากไค์ เอาของใครมา ไม่คิตอิฉา
 พยาบาทผู้ใด
- ๑ ยังกัหนึ่งนัณ รักษาคิลมึนัณ ไม่พรันหวั่นไหว.
 สำรวมรักษา วาจากายไป ต้องตามวินัย
 ไค์ทุกเวลา
- ๑ ยังกัหนึ่งเล่า รู้จักเลือกเอา คำพระเทศนา
 รู้ข้อปฏิบัติ เลือกคักเอามา ตรองตามขัณญา
 หาความเลื่อมใส
- ๑ คึหนึ่งเมตตา มีจิตกรุณา คนจนเข็ญใจ
 ยากมาหา ไม่ผลักหน้าไป มากน้อยคงให้
 ไค์สมเจตนา
- ๑ ความคึหนึ่งนัณ ตกเตือนเพื่อนกัน ให้มีขัณญา
 รู้การผิดชอบ ประกอบกายา ให้เป็นสัมมา
 วาจาอันคึ

๑ คีหนึ่งนั้นไซ้ เพื่อนบ้านเจ็บไซ้ ได้ทุกชั่ววู
 ไม่เมินเห็นห่าง เปนทางไมตรี ด้วยความปรานี
 มีจิตเมตตา

๑ ยังกิตุสศ สัณโสนสัปรุช ให้เจริญภาวนา
 ไหว้พระสวคมนต์ ท่องบ่นคาถา ให้เกิดศรัทธา
 ทำทานการดี

อักษร ต

๑๖ ตัวคอจะขอยกไว้ ตัวคอต่อไป
 เอาตายนั้นไซ้ยกมา

๑ ตายนี้มีเป็นธรรมดา ตายในกายา
 ว่าตายเสมหะกองดี

๑ กำเร็บเตียบโตมากมี เกิดโรคโกลี
 ย้ายเขี่ยคเบี่ยนยี่ทา

๑ จิตฐาคุนิราศกายา แดกตามธรรมดา
 มรณาสันชพวายชนม์

๑ เหตุนี้มีย่อยทุกคน
จนอยู่ในมือนักรัราช

๑ ยังกายภายนอกมีมา
มหากระษัตริย์ชาติ

๑ หนึ่งตายโจรร้ายราวี
เผาใจลวกรอนเหลือทน

๑ หนึ่งตายในท้องสายชล
คุณคนเขาใช้วิทยา

๑ ยังกายด้วยอมนุษา
อาพาธสิ้นสัคชวัน

๑ ตายด้วยเขยวงาสารพัน
สูกกลั่นกลุ้มจิตรกลิตตาย

๑ ยังกกไม้สูงร่างกาย
กระจายยบยัยทัยใจ

๑ หนึ่งเล่าไม่ควรบรรโลย
ผูกคอแขวนฆ่าตนตาย

หนีไปไม่พ้น

ราชภัยโทษา

หนึ่งตายอัคคี

ข้างต้องเวทมนต์

ให้เกิดโรคา

อสรพิษแรงร้น

ระยำทำลาย

หุ่นหันปล้นไป

๑ แทะงตัวม้วยมอควอควาย
กลัยขายคนเป่นยัยเย็น

ลูกเมียฉิบหาย

๑ สับ^๒ฟัน^๒กิน^๒เหล้า^๒เหลื่อ^๒เกิน
กำเนิน^๒ลง^๒ส่อ^๒เว^๒

ตายด้วยเพลิกเพลิพลน

๑ กล้าวตามความตาย^{๒๕}ทั้งนี้
กระทำชีวา^๒ตม^๒ชาค^๒สลาย

ล้วนแต่ทางที่

๑ วันหนึ่งถึงยัง^๒ไม่ตาย
อย่าหมายอย่าคิด^๒ผิดไป

ขอท่านทั้งหลาย

๑ ว่ามี^๒สิ่ง^๒สรรพ^๒อัน^๒ใด
ไม่^๒เชื่อ^๒ผล^๒กรรม^๒ทำ^๒มา

กันมรณ^๒โภ^๒ย ข

๑ เก็ก^๒สาว^๒คราว^๒หนุ่ม^๒ชรา
สัง^๒หาร^๒ไม่^๒เที่ยง^๒ท่าน^๒เอย

แต่ล้วนอนิ^๒จ^๒า

๑ ความตาย^๒หมาย^๒มุ่ง^๒ชม^๒เชย
ไม่^๒เลย^๒ละ^๒เว^๒แล^๒นา

ทุก^๒ทั้ง^๒คุ่น^๒เคย

๑ อัม^๒ช^๒ค^๒เหมือน^๒มาร^๒คา
ทั้ง^๒วาร์^๒กล^๒ก^๒ผ^๒ก^๒พัน^๒

ระ^๒วัง^๒ทั้ง^๒ตา

๑ หากเราเมามัวทุกวัน

ไม่รู้เท่าทัน

ว่าตายอยู่ใกล้อาตมา

๑ เปรียบประหนึ่งเขามักตรึงตรา ตึกหลักจึกฆ่า
เวลาไม่รู้เมื่อไร

๑ เพ็ชฌฆาตของอาจว่องไว

เงอคาบชนไว

ฉนั้นใดคูกังความตาย

๑ อายเราท่านทั้งหลาย
ย้ายแล้วรบรคอษฏกต

คูกังสรีราย

๑ จงเห็นแปนแท้มันคง

อย่าได้ไหลหลง

เร่งปลงให้ชักอนัตตา

อักษร ถ

๑ ตัวตอชอยกก่อนรา

ตัวถอนนา

จะว่ายคยาวกล่าวไป

๑ ประสงค์ตรงถามชักไซ้

ถามว่าตัวใคร

ฉนั้นใดจึงเรียกว่าคน

๑ เราเห็นแต่ผมเลข	ไม่เป็นตัวตน
ว่าคนเรายังสงสัย	
๑ ถ้ามั่นควรที่แก้ไข	ทำนองแจ้งใจ
เปรียบไปเหมือนหนึ่งเคหา	
๑ มีเสาข้อแปดแล	อกไก่หลังคา
ลงมาพรวงอดสอคกัน	
๑ พินพาคปลาคสำคัญ	พร้อมเพรียงเรียงวัน
เช่นนั้นสมมุติว่าเรือน	
๑ ร่างกายหมายเทียบเปรียบเหมือน	ประชุมคนเพื่อน
ทั้งเรือนเพราะธาตุพร้อมกัน	
๑ ผู้ถามว่างามแล้วทน	เปรียบความมานั้น
อัครรยเห็นแท่นใจ	
๑ ข้อหนึ่งเราพึงสงสัย	จะขอถามไถ่
คือใครเป็นผู้สร้างมา	
๑ ขอท่านผู้มีปรีชา	แก้คำปุจฉา
อาตมาให้สิ้นสงสัย	

หอสมุดแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติ ร.๕ นครราชสีมา

๒๑

๑ วิสัชนาว่าเค็มนั้นไซ้
จึงไต่ไปบ้านเมืองมา

บุญกรรมทำไว้

๑ สังขารบุญบาปอเนนุชา
ผู้สร้างภาราโดยในย

ซึ่งสัตว์ทำมา

๑ ผู้ถามยังถามต่อไป
ข้อหนึ่งสงไสยหนักหนา

ท่านช่างแก้ไข

๑ อินเมืองที่ท่านอุประมา
พักพาแก้ร้อนฤาไร

ว่างคังคาลา

๑ วิสัชนาว่าเมืองนั้นไซ้
ตามในเรื่องราวกล่าวมา

เราจะแก้ไข

๑ นายช่างผู้สร้างภารา
อุประมาคังคนราชการ

เป็นแต่อาสา

๑ เจ้าของผู้ครองราชฐาน
พนักงานรับครองเวียงไชย

คือทวิวิญญาณ

๑ สังขารตกแต่งตั้งไว้
มิได้เสวยเลຍนา

เป็นแต่ผู้ให้

๑ ผู้ถามรับตามวาจา
ดูข้าสิ้นความสงสัย

ควรแล้วเปรียบมา

อักษร ท

๑ ทัวถอจะขอยกไว้
คือไต่แก่ทุกขเวทนา

ตัวทอดต่อไป

๑ ทุกขังตั้งทุกขแต่มา
จนตลอดคคตลอดเห็นเกินอนัตตวัน

สู่กรรมมารดา

๑ โรคโภยใช้เจ็บอนันต์
คอยแต่จะเร้าราวี

ประชุมรวมกัน

๑ เติบใหญ่ทุกขใจเกิดมี
ย้ายถวนทั่วตัวคน

ความทุกขทั้งนี้

๑ กายแก่แปรปรวนวิกล
ไปจนถึงทุกขมรณา

ทุกขชราผาคล

๑ ทุก^๕ชั้น^๕มี^๕เป็น^๕ธรรม^๕คา
จะ^๕ว่า^๕แต่^๕ทุก^๕ชั้น^๕ข^๕ัย^๕ข^๕ัย^๕

๑ ตัว^๕เรา^๕เหล่า^๕ชน^๕สาม^๕ม^๕ัญ
ก็^๕เพ^๕ระ^๕ลา^๕ยา^๕ก^๕ยา^๕ก^๕จน

๑ ผู้^๕ค^๕มี^๕ทร^๕พ^๕ย^๕น^๕บ^๕ค^๕ระ^๕น^๕น
ก็^๕ไ^๕ช^๕จะ^๕พ^๕น^๕ทุก^๕ข^๕ไ^๕ภ^๕ย

๑ ย^๕ิง^๕มี^๕ทร^๕พ^๕ย^๕มา^๕ก^๕เพ^๕ย^๕ง^๕ค^๕เ
เก^๕ร^๕ง^๕ไ^๕ภ^๕ย^๕จะ^๕เบ^๕ย^๕น^๕บ^๕ิ^๕ทา

๑ เพ^๕ระ^๕พ^๕ว^๕ก^๕พ^๕าล^๕ค^๕ิ^๕ท^๕อ^๕จ^๕ฉ^๕า
ป^๕อง^๕ร^๕้าย^๕ห^๕มา^๕ย^๕จ^๕ัก^๕ป^๕ล^๕ัน^๕ส^๕ค^๕ม

๑ เป^๕น^๕ห^๕ว^๕ง^๕ข^๕ว^๕ง^๕ไ^๕ย^๕จ^๕ิ^๕ต^๕ร^๕ม
เพ^๕ระ^๕เห^๕ต^๕มี^๕ทร^๕พ^๕ย^๕น^๕บ^๕พ^๕น

๑ เรา^๕ท^๕่าน^๕เก^๕ิ^๕ต^๕า^๕ย^๕ว^๕า^๕ย^๕ช^๕ี^๕ว^๕น
ก็^๕ห^๕่อ^๕น^๕จะ^๕ไ^๕ด้^๕ไ^๕ป^๕มา

๑ เหา^๕ต^๕น^๕ท^๕ก^๕ล^๕่า^๕ว^๕พ^๕ร^๕ร^๕ณ^๕า
เ^๕็^๕น^๕ว^๕า^๕ท^๕ก^๕ข^๕ง^๕ข^๕ง^๕จ^๕เ

ย^๕ก^๕ไ^๕ว^๕ก^๕อ^๕น^๕ร^๕า

ค^๕ว^๕า^๕ม^๕ท^๕ก^๕ข^๕ท^๕ก^๕ว^๕น

ช^๕้าง^๕มา^๕ชา^๕ค^๕น

ย^๕ิง^๕ท^๕ก^๕ข^๕ช^๕ก^๕จ^๕เ

แ^๕ล^๕เ^๕ล^๕่า^๕จ^๕เ^๕ร^๕า

ท^๕ก^๕ข^๕ท^๕บ^๕ระ^๕ท^๕ม

ท^๕ร^๕พ^๕ย^๕ส^๕ิน^๕ส^๕ก^๕อ^๕น

พ^๕อ^๕ไ^๕ห^๕่^๕บ^๕ัญ^๕ญ^๕า

๑ โลกกรรมนำพระวงหลงไหล ส่วนตัวนั้นไซ้
ลุ่มไปไม่คึกคึกนิหา

อักษร ฐ

๑๑ ตัวทอชอยกไว้
ตัวธอจำเภาว่า

จะกล่าวไปตามบัญญัติ
เอาธรรมมานั้นว่าไป

๑ ธิมโมคือความชอบ
ผิดธรรมที่ตรงไหน

เร่งประกอบประจำใจ
ระวังไว้อย่าให้มิ

๑ พระธรรมจะนำชัก
ผู้ใดเดินทางนี้

ให้ประจักษ์ถึงวิถี
เห็นคุณแท้เป็นแน่ใจ

๑ ธรรมะพระเจ้าตรัส
ปฏิบัติได้เพียงใด

สั่งสอนสัตว์อเนกในย
ผลก็มีดังหวัง

อักษร น

๑ ตัวธอชอธรรมน
ตัวนอจะขอตั้ง

ยกไว้ที่เหมือนแต่หลัง
ประสงค์นามตามคดถึงหมา

- ๑ รูปนั้นท่านแบ่งไว้
แยกออกชอกนามนี้
- ๑ เจตสิกแลวิญญาณ
เจตนานามอธิบาย
- ๑ วิญญาณคือตัวรู้
เจตสิกเล่นล่องพลัน
- ๑ นามนี้ย่อมมรรฤก
หน่วงไว้ให้ดำรง
- ๑ กองนี้เป็นส่วนนาม
รูปนั้นท่านผู้ใด
- ๑ เฟ่งพิศพิณิจุ
แน่นแล้วอย่าคยหา
- ๑ นามเล่าก็เปล่านั้น
หาใครยกกันไปตาม

ส่วนหนึ่งใช้ ในบาฬี
 จับตัวยากมีมากมาย
 จิตรคึกอ่านการทั้งหลาย
 ช่อต่างต่างทางเดียวกัน
 หกประตูลับสรรพ
 เจตนานี้จำเกาะตรง
 เร่งตรองตรึกที่ประสงค์
 เห็นแล้วปลงแยกออกไป
 จงไต่ถามมาแต่ไหน
 เป็นของใครยังเกิดมา
 ย่อมเห็นรูปอนัตตา
 ละรูปเสียเฟ่งคณาม
 ไม่มีมั่นคงแต่ความ
 ทั้งรูปนามอนัตตา

๑ ละครูปละนามแล้ว
กุศลยังเกิดมา

จิตรผ่องแผ้วอุเบกขา
พาห่างทุกข์เป็นสุขใจ

อักษร บ

๑ คำนอนขอขมา
บุญนี้มีฉันท

จะสาธกขอบุญไป
คนอยากได้เป็นหนักหนา
เที่ยวหาวันเหมือนหลัทยา
ไม่รู้จักสักแต่ทำ

๑ อะไรได้แก่บุญ
รูปพรรณฉันทินา

รวยชาติน่าให้หลายซ้ำ

๑ ให้ทานด้วยเจตนา
รักบุญกลัวบาปกรรม

แต่เว้นว่างทางศีลทาน

๑ อย่างนทกล่าวมา
นอกทางสร้างสมภาร

เราเห็นว่าไม่เป็นการ

๑ ทำบุญมีอุปสรรมา
ผ่านนั้นคือดวงใจ

พบบุญแล้วแคล้วคลาดไป

เหมือนชักผ้าให้ผองใส

๑ เปรียบไว้ให้เห็นบุญ
ทำบุญบุญจึงมา

เพียงฟอกให้สะอาดตา

เป็นต้นทุนแห่งปัญญา

ได้ด้วยง่ายสบายใจ

อักษร ป

๑ ทวิบอชอชกก่อน

อย่าถือ^๕ว่าเรา^๕ไซ^๕

๑ อายุ^๕ย้อม^๕ลวง^๕ไป

ตัวเราแลเขา^๕อน

๑ บ้าง^๕ชั่ว^๕บ้าง^๕ไป^๕ก็

กว่า^๕จะ^๕ถึง^๕ชง^๕มรณา

จะกล่าวกลอน^๕ตัว^๕ปอ^๕ไป

จะหยุด^๕ยั้ง^๕อยู่^๕ยั้ง^๕ยืน

ทุกวัน^๕ไม่^๕มี^๕กล^๕ย^๕ค^๕น

ลวัน^๕ไป^๕ตาม^๕ความ^๕ชรา

ผิด^๕เท่า^๕น^๕อย่า^๕สง^๕กา

เป^๕น^๕แน^๕น^๕ย^๕ไม่^๕กล^๕ย^๕ก^๕ลา^๕ย

อักษร ผ

๑ ตัว^๕ปอ^๕น^๕หยุด^๕ยั้ง^๕

มอง^๕ใส^๕ใน^๕ใจ^๕ห^๕มา^๕ย

๑ จิต^๕ร^๕ใจ^๕ไม่^๕พ^๕ง^๕ช^๕า^๕น

เห็น^๕คุณ^๕พ^๕ระ^๕ม^๕ุ^๕น^๕

๑ น^๕า^๕จิต^๕ร^๕ท^๕า^๕น^๕ผ^๕อง^๕แผ^๕ว

ส^๕น^๕ร^๕ก^๕ส^๕น^๕ช^๕ง^๕ไ^๕ค^๕ร

ตัว^๕ผ^๕อ^๕ย^๕ง^๕อ^๕ธิ^๕บ^๕า^๕ย

ป^๕ฏิ^๕ย^๕ัต^๕ต^๕ก^๕โล^๕ก^๕ิ^๕ย^๕

ช^๕น^๕ส^๕ำ^๕ร^๕า^๕ญ^๕พ^๕ัน^๕ไ^๕พ^๕ริ

ผ^๕ุ^๕ช^๕ช^๕อง^๕ธ^๕ร^๕ร^๕ม^๕ว^๕ไ^๕น^๕ย

ค^๕ง^๕น^๕ำ^๕แ^๕ก^๕ว^๕อ^๕น^๕ส^๕ค^๕ไ^๕ส

ส^๕น^๕อ^๕ย^๕าก^๕ไ^๕ด้^๕ไ^๕ม่^๕ย^๕ิน^๕ค^๕ิ

อักษร ฝ

๑ คัวผอชอยกไว้
เราท่านหญิงชายน

๑ กิ่งผทมหัว
ว่าผมิญาไร

๑ ถนอมย่อมระวัง
ผงเฝ้าเมื่อเข้าตา

๑ แต้ผมถูกต้อง
ผนั้นครนเคียบใหญ่

๑ อินมวรกหวผ
อุประมัยไค้แก้หา

๑ กามคุณคอกภาพ
ไม่รู้ว่ามีร้าย

๑ เราท่านไม่รู้เท่า
กล่าวมาทั้งนไซ

คัวผอไช้ประสงค์

อุประมาจะว่าไป

เกิดในคัวไม่สงไสย

กลักรักใคร่ผหนักหนา

คูกังเนตรซ้ายขวา

ยังเวทนารำคาญใจ

คอยประคองถนอมไว้

มียอมให้ใครรักษา

ที่เราอุประมา

กามคุณพาวุ่นวาย

จะเผาผลาญให้ฉิบหาย

จะกลับกลายเป็นพิษไป

เหมือนงูเห่าเอาเลียงไว้

แต่พอให้เห็นทางความ

อักษร พ

- ๑ ทัวฝอยชอยกที
ปฏิบัติชกเงางาม
- ๑ อุประมาว่าบอเพยน
ต้องลบพินให้คิ
- ๑ ขอนมออุประไมย
ทำบุญครุ่นทุกเวลา
- ๑ ก็เป็นเช่นช่างเขียน
มัวหมองไม่ผ่องศรี
- ๑ ฉันทโคกัังให้ทาน
ให้ทานสักตะกร้า
- ๑ ทานที่ผลกใช้
คิลทานการทงัน
- ๑ คิลนมออุประมา
น้าย้อมเป็นสีสัน
- พอพนันว่าต่อตาม
ควยคิลหาล้างราคิ
- เปนช่างเขียนประสาณสี
จึงเขียนวาคสอาดตา
- คจผู้ใดใจศรัทธา
ถาคิลหานั้นไม่มี
- พินไม่เลี่ยนเขียนไม่คิ
จะคภาพหยายหนักหนา
- ลิกทรัพย์ทานชนเอามา
ทานนั้นใช้ก็ไมคิ
- ผู้ให้ต้องคิลมี
กล่าวให้เห็นเป็นคักัน
- เหมื่อนหนึ่งผ้าขาวเน็คฉิน
เหมื่อนทำทานการจาคา

อักษร ฟ

๑ ทวพอนัยกไว้

คิ^๕พ^๕งความนา^๕นา

๑ ฟัง^๕ธรรมจำ^๕ความไว้

กุ^๕ศลผล^๕จะมี

๑ เรา^๕ท่าน^๕ท^๕ก^๕ว^๕น^๕น

เหมือน^๕หนึ่ง^๕ว่า^๕อยาก^๕ไ^๕ค

๑ ถูก^๕ของ^๕ท^๕เค^๕ล^๕ือ^๕บ^๕ชา^๕บ

อุ^๕ประ^๕ไม^๕ย^๕ค^๕ง^๕บา^๕ฬี

๑ เช่น^๕เล่า^๕ก^๕ล่าว^๕สา^๕ธ^๕ก

ย^๕ก^๕เร^๕อง^๕นิ^๕ทา^๕น^๕ชน

๑ ห้า^๕ร^๕อ^๕ย^๕พล^๕อย^๕ไป^๕ส^๕ว^๕ร^๕ค

เล^๕ือ^๕ม^๕ไ^๕ส^๕ใน^๕กุ^๕ศล

๑ บ้าง^๕พ^๕ด^๕ก^๕น^๕อ^๕อก^๕พ^๕ร^๕า

บา^๕ฬี^๕ทา^๕น^๕แ^๕ก^๕ไ^๕ฮ

ทว^๕ฟ^๕อ^๕ไ^๕ซ^๕ย^๕ง^๕มี^๕มา

ไ^๕ห^๕ร^๕ู^๕ท^๕ว^๕า^๕ช^๕ว^๕ค

ป^๕ฏิ^๕บ^๕ค^๕ิ^๕ไป^๕ตาม^๕บา^๕ฬี

แ^๕ก^๕เ^๕น^๕น^๕ท^๕ก^๕ว^๕น^๕ไป

ฟ^๕ง^๕บา^๕ฬี^๕ยา^๕ก^๕เ^๕ล^๕ือ^๕ไ^๕จ

ท^๕อง^๕ส^๕ก^๕ส^๕ค^๕ห^๕ม^๕ค^๕รา^๕ค

บ^๕ัญ^๕ญา^๕ห^๕ยา^๕บ^๕ว่า^๕ช^๕อง^๕ค

มี^๕ผู้^๕ป^๕ล^๕อม^๕ก^๕เ^๕เหมือน^๕ก^๕น

แ^๕ต^๕ง^๕ย^๕อ^๕ย^๕ก^๕แ^๕ต^๕ส^๕ว^๕ร^๕ค

ค^๕อ^๕ค^๕าง^๕ค^๕าว^๕ฟ^๕ง^๕ส^๕ว^๕ค^๕ม^๕น^๕ค

ผู้^๕ฟ^๕ง^๕น^๕น^๕แ^๕ส^๕ย^๕ง^๕ชน

ช^๕อง^๕ค^๕าง^๕ค^๕าว^๕อ^๕อก^๕ฉ^๕าว^๕ไป

เรา^๕ฟ^๕ง^๕ธ^๕ร^๕ม^๕จำ^๕ไ^๕ม^๕ไ^๕ค

พ^๕ระ^๕ต^๕ร^๕ส^๕ไ^๕ว^๕เท^๕ค^๕นา

๑ การฟังน्याกนัถ

จะมัวแต่คร่ำครวญ

๑ ข้อความสิ่งใดใด

ฟังไปไม่มีดี

๑ สิ่งนั้นท่านกล่าวอ้าง

ข้อความสิ่งใดใด

๑ บันเทาความเดือดร้อน

นักปราชญ์ชาติเมธี

ต้องรู้จักใช้ปัญญา

ก็เหมือนผู้หว่านไม่

ถึงอ้างไว้ในคัมภีร์

มีแต่รอนรำคาญใจ

ว่าใช้ทางธรรมวินัย

ถ้าฟังไปได้ความดี

นั่นคำสอนพระชินศรี

พึงเลือกฟังคำสั่งสอน

อักษร ภ

๑ ตัวฟอขอจบที่

คือไภยแห่งนิกร

๑ หนึ่งไภยแต่ความยาก

กระเดือกเที่ยวเลือกสน

๑ หนึ่งไภยเพราะมั่งมี

กลัวคนจะขี้ตา

ตัวภอมิต่อคำกลอน

สัตว์มนุษย์ปลุกชน

ทุกข์ลำบากเพราะความจน

หาเลี้ยงตนอาตมา

เที่ยวหาที่คุ้มรักษา

กลัวโจรจะลักไป

- ๑ ยังโงยคือโงะ
สูกแท้แต่จะไค้
- ๑ โทษะก็โงยใหญ่
คิกแต่จะพินฆ่า
- ๑ อิกโงยคือโมหะ
หลงไหลไม่สมประดี

ไม่ลกละสิ่งอันใด
บาปบุญไม่พิจารณา
คือหนึ่งไฟลูกลามมา
ขาดเมตตาแลปรานี
ลืมคำพระชินศรี
สิ่งเหล่านี้ล้วนแต่โงย

อักษร ม

- ๑ ตัวภอยกไว้ก่อน
ประสงค์เมานี้ไซ้
- ๑ เมารักมักร้อนใจ
เมาลาภโลภไม่หาย
- ๑ เมาราคะค้นหา
ร้ายยิ่งกว่าเมาใด
- ๑ เมาเหล้าแลเมายา
ค้นหาโรคนี้

จะกล่าวกลอนตัวมอไป
ตัวเราท่านทั้งหญิงชาย
เมาศไซ้หลับตาตาย
ข้างเมากายลืมแก่ไป
ร้ายนักหนาพาหลงไหล
ตรึงคนไว้ในโลกีย์
มีเวลาสร้างสมประดี
เมาไม่มีเวลาคลาย

๑ ทรงคนนำสังเวช
สัญญาว่าตัวตนสลาย

๑ ธรรมะพระเจ้าตรัส
มีอยู่เนกในย

มักไม่สังเกตที่เมามาย
เมาเข้าคำอยู่รำไป
เครื่องกำจัดเมาจัญไร
จงอย่าได้ล้มละเลย

อักษร ย

๑ ตัวมอยกไว้ที่
จักเป็นว่าเป็นเฉย

๑ ความเย็นเห็นถนัด
ร้อนใจให้ภาวนา

๑ วิถีทางของพระ
ตรองครุอย่างนั้น

๑ ปฏิบัติสละสล
มักน้อยสันโดษไป

๑ ตัวมอยังอีกอย่าง
ยอนดสำคัญ

ตัวมอยนั้นท่านเอ๋ย

สันโดษแท้แปลความมา

เครื่องกำจัดร้อนธรรมดา
เห็นสังขารไม่เที่ยงธรรม

ท่านย่อมละเครื่องผูกพัน

เกิดความเป็นสุขใจ

เครื่องโลกียอย่าอาไย

หาที่เป็นสุขครัน

จะว่าทางที่ขบขัน

มักชอบกันไม่เว้นเลย

๑ ไม่ว่าเด็กผู้ใหญ่
ยิ้มแย้มแจ่มใส

๑ กินแล้วกินอีกเล่า

เมายอเมาชอบกล

๑ ไม่โกรธไม่คุดัน
รักใคร่ให้เสนาหา

๑ เพราะเหตุเป็นเช่นนั้น
ลูกขอพอลังใคร

๑ ลูกขอจึงปรากฏ
กล่าวมาว่าเป็นกล

๑ เพราะขอเป็นทัก
ใครหวงลูกขอไว้

๑ ตรองดูจงรู้เถิด
ตัวเราก็คงเช่นนั้น

๑ บอกไว้ให้ระวัง
กินข้างก็อย่างเพล

ขอลูกใจละท่านเอ๋ย

เคยกินขอย่อยทุกคน

ข้างมัวเมาไม่เห็นหน

ไม่เหมือนเขาเมาสุรา

ไม่หุนหันมีเมตตา

ใครอยากได้ให้ตามใจ

จึงกำนั้นขอย่อยไป

ก็อยากได้กินทุกคน

ว่ามีรสทุกแห่งหน

ใช้ติดนอย่ำสงไสย

อันประจักษ์อยู่แก่ใจ

มิได้ให้มักเคืองกัน

ของนี้เกิดอัครรย์

ตัวของท่านก็เหมือนเรา

อย่าพลาดพลั้งเมายอเขา

อย่ากินเอาเป็นนิรันตร

อักษร ร

๑ ท้วยยกไว่ก่อน	ตัวอรอันใจทกวัน
กลางคั่นรอนเป็นควัน	รอนกลางวันเป็นเปลวไฟ
๑ ตัณหาเป็นตวันาย	อันคร้ายไม่ปราไล
ตากฝนทนแตกไป	หยุดไม่ได้ให้รอนรน
๑ กลางคั่นนอนไม่หลับ	ไม่ระงับใจสับสน
จนจวบพระสุริยนต์	จะรุ่งรางสว่างตา
๑ ความรอนตงนแล	ชวนคนแซ่ไปเที่ยวหา
ความรอนผู้อนมา	ให้หมกมุ่นซ่อนเคืองใจ
๑ อนึ่งโกรธพยาบาท	รอนร้ายกาจถึงเปลวไฟ
เคียดคาลพล่านพลุ่งไป	ไม่มีสุขทุกเวลา
๑ ความรักกรอนมาก	รอนพลัดพรากบุตรภรรยา
บ้วยไซ้ไ้โรคา	จะพรรณารอนมากมาย

อักษร ล

๑ ตัวรอนยกไว่	ตัวลอไซ้อธิบาย
ลอคือโลกทั้งหลาย	ยอมไม่เที่ยงเป็นธรรมคา

๑ สัตว์โลกทั้งนี้ไซ้

ปรวนแปรแก่ชรา

๑ มรณังคือความตาย
แก่เราทั้งหลายนี้

๑ สังขารสัตว์โลกนั้น
ท่านเอ๋ยพึงเข้าใจ

๑ ปราศจากจิตวิญญาณ
แก้วแหวนแลเพชรนิล

๑ อากาศโลกนั้นเล่า
ทั้งสามโลกนี้หนา

มีจิตใจแลกายา

เกิดโรคามายา

ที่มันหมายนั่นคงมี

เป็นเพียงแต่อย่าสงสัย

จะรำพรรณก็เข้าไป

ของสิ่งใดในแผ่นดิน

เป็นสังขารโลกทั้งสิ้น

ภูเขายิ่งใหญ่ไม้พุ่มกษ

ที่ว่างเปล่าคือเวหา

พึงรู้ไว้ให้เข้าใจ

อักษร ว

๑ ทั่วลอมระขอบก
เขาวันนั้นเป็นใหญ่

๑ รุกขัสสอจโย
วันคินนินยอมพา

จะสาธกทั่ววอไป

วันนั้นไซ้ยังเกิดมา

รุกขโมกายกายา

ให้ร่างกายวิบัติไป

๑ อุประมาหนึ่งนั้นเล่า

(เขาคุมเอาตัวไป)

๑ เกินไปหาที่ตาย
ก้าวหนึ่งนั้นคือวัน

๑ ใกล้เคียงเพื่อชณฺณา
หนึ่งเปรียบหญิงทอผ้า

๑ อายเราฉันใด
นับวันพลันจะตาย

ถึงตัวเรา ต้อง โทษไภย

จะให้เพื่อชณฺณา

ที่มากหมายไว้สำคัญ

สองก้าวพลันสามก้าวมา

จะพืคฟาคให้มรณา

น้อยข้างน่าจวนถึงปลาย

อุประไมยถึงอธิบาย

เป็นอนิจจังดังกล่าวมา

อักษร ส

๑ ตัวอยกไว้

คิลลัสชิตแจ่ง

จงวิวิธ

ตัวสอต่อไป

แสดงเจตนา

ว่าในสิกขา

ผู้ใดรักษา

๑ เจตนาลำคัญ

เว้นขาดปราศจาก

จิตรใจให้ตาย

เป็นเคิมมานัน

พากเพียรชิว

เวระมะณี

แห่งสัตว์อันมี

๑ ผู้ใดรักษา
ไว้ให้ไค้หมก
ล่องละเมิกไป

ตั้งแต่ปาณา สุราเบืองปลาย
กำหนดกฎหมาย มีให้อันตราย

๑ ผู้นั้นเรียกว่า
เชือกถอพระเจ้า
แยบคายอย่างคี่

พบพระศาสนา ฟังธรรมวินัย
ท่านกล่าวสอนไว้ นิ่งนิกตรกไป

๑ บางคนพูดหา
คี่ไม่รักษา
มุสาวาทา

เกิดในศาสนา องค์พระชินศรี
ฆ่าสัตว์ทุบตี ล่องประเวณี

๑ ลูกน้องของเขา
คนจำพวกนี้
เหมือนดังเตียรฉาน

ตั้งใจกินเหล้า เมามัณกันชา
เสียทีเกิดมา ไม่พบศาสนา

อักษร ห

๑ ทัวสอยกไว้ ทัวหอตอไป ว่าในอาหาร
ให้โทษต่างต่าง หลายอย่างหลายประการ ยังเกิด
บันกาล โรคายายี

๑ อาหารให้โทษ ตักซึ่งประโยชน์ ชีวิตอินทรีย์
 เพราะกินอาหาร ประมาณไม่มี อิ่มแล้วอึดค
 ไม่ย่อยเผาผลาญ

๑ หนึ่งเล่าบุคคล โลกอาหารพัน ล้นเหลือประมาณ
 ไม่เผื่อเหลือไป มักให้เกียจคร้าน ไม่ทำงาน
 หาวนอนอ่อนใจ

๑ การเล่าการเวียน ไม่มีปากเพียร ชักเขียนอันใด
 มีอ่อนตื้นอ่อน นอนหลับตาไป โลกอาหารใช้
 ตักทางภาวนา

อักษร พ

๑ ทัวหอยกไว้ ทัวพอนี้ใช้ พื่อไปลวงมา
 ให้หลงงงววย ทัวยกลมารยา กล่าวคำมูสา
 ให้คนฉิบหาย

๑ ล้อหลอกหยอกเล่น ลับพื่อพอเห็น เปนกลอุบาย
 ขริวามุสา ทังวาทากาย อาหาณทำร้าย
 วินยสิกขา

๑ หนึ่งเล่าพ่อหลวง ผูกสัตว์ทั้งปวง ให้ม้วยมรณา
 ตกเข็ญคักกลอย แล้วทำปาณา อีกทั้งมสา
 พ่อหลวงเคียรณาน

๑ พ่อคัมมิไซ ล่อให้เลื่อมใส พ่อให้ทำทาน
 พ่อให้ขัญญา หาทางนิพพาน ชำมโธมกันการ
 พันเกิดแก่ตาย

อักษร อ

๑ ตัวพ่อยกไว้ ตัวออกต่อไป โดยในยบบรรยาย
 ออออกคไทย ประโยชน์มากมาย ชาวเราทั้งหลาย
 หญิงชายเกิดมา

๑ ประสพพบแก้ว สว่างผ่องแผ้ว แลเห็นมรณา
 เร่งรีบเกินไป อย่าได้เนิ่นช้า ทำตามศาสนา
 ของพระชินศรี

๑ สอนให้ออกใจ สิ่งหนึ่งข้อใหญ่ ให้มีขันติ
 ไครจะนินทา คำว่าราวี ออกได้ความดี
 ไม่มีร้อนใจ

หอสมุดแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติ ร.๕ นครราชสีมา

๕๘

๑ ออกเด็กชาวเรา จะค่อยขึ้นเทา ความร้อนคือไฟ
ออกทนเวทนา รักษาจิตใจไป ความเย็นจะได้
เป็นสุขทุกวัน

๑ หนังสือของเก่า พอเป็นเลาเลา เขาไม่รำพรรณ
เราแต่งขึ้นใหม่ ให้เห็นสำคัญ อ่านเล่นชั้นชั้น
ไม่มีนิทาน

895.9112

ห.๓๒ ม.162๗๑

๓๓๕๒

